

مشروح مذاکرات

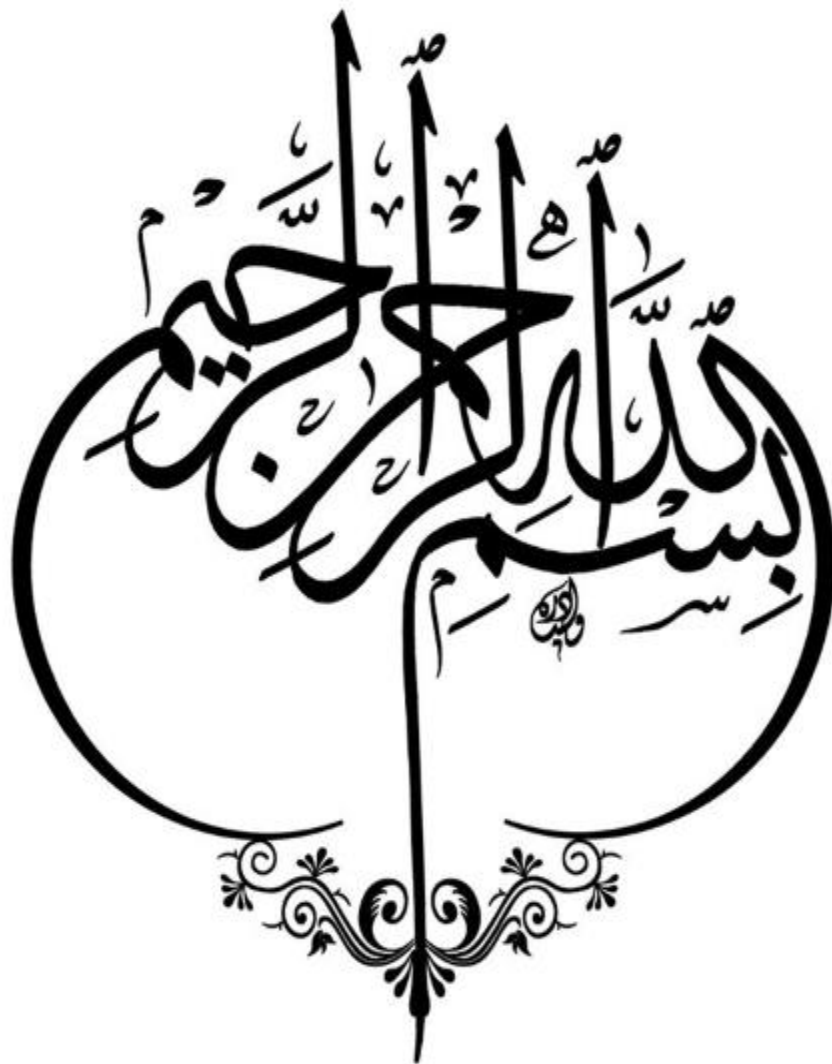
سی و نهمین جلسه هیأت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

(جلسه عادی) - بندهای (۱)، (۲) و (۳)

(مورخ ۱۴۰۴/۰۶/۱۸)

تهیه و تدوین:
مدیریت کل امور هیأت عالی و شوراها
شهریور ماه ۱۴۰۴

جمهوری اسلامی ایران
بنیاد عالی بانک مرکزی

سی و نهمین جلسه هیأت عالی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در ساعت ۱۷:۰۰ روز سه‌شنبه مورخ ۱۴۰۴/۰۶/۱۸ با تلاوت آیاتی از کلام ... مجید و ذکر صلوات بر محمد و آل محمد (ص) شروع شد.

آقای دکتر ابوالحسنی: بسم الله الرحمن الرحيم، عرض سلام، وقت بخیر و خوش آمد خدمت همه عزیزان را دارم. سی و نهمین جلسه هیأت عالی را شروع می‌کنیم. ایام ماه ربیع‌الاول، هفته وحدت و ولادت باسعادت رسول مکرّم اسلام را تبریک عرض می‌کنم. امروز ۵ دستور کار اصلی داریم. همکاران دستور کار اول که مربوط به موضوع دستورالعمل حساب جاری (ریالی) و ضوابط اجرایی ماده (۶) اصلاحی قانون صدور چک می‌باشد را ارائه خواهند کرد.

آقای دکتر صدقی: در شورای پول و اعتبار، دو دستورالعمل وجود داشت که یکی دستورالعمل اجرایی ماده (۶) قانون صدور چک که مربوط به سال ۱۳۹۹ می‌باشد و دیگری، دستورالعمل افتتاح حساب جاری مربوط به سال ۱۳۹۱ و اصلاحیه آن در سال ۱۳۹۷ بود. با اصلاح قانون صدور چک در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۴۰۰، لازم شد که این دستورالعمل‌ها هم اصلاح شوند. همچنین با اجرایی شدن قانون بانک مرکزی، بحث‌های استنادی و اقداماتی باید مطابق قانون بانک مرکزی اصلاح می‌شدند. در این اصلاحیه‌ها، دو کار انجام شد؛ یکی اینکه این دو دستورالعمل به واسطه ارتباط موضوعی که با هم داشتند و بانک‌ها جهت اجرا با هر دو دستورالعمل (با یک موضوع) درگیر بودند، تصمیم به ادغام آن‌ها گرفته شد و تحت عنوان دستورالعمل حساب جاری (ریالی) و ضوابط اجرایی ماده (۶) قانون صدور چک تدوین کردیم. عمده‌ترین محور اصلاحات مربوط به شرایط «افتتاح حساب جاری» و «صدور دسته چک» و «ویژگی‌های روی برگه چک» می‌باشد. این ابهامات در دستورالعمل‌های قبلی وجود داشت که در دستورالعمل ادغام شده، این ابهامات رفع شد. جزئیات این ابهامات در شورای تنظیم‌گری و نظارت بانکی مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در نهایت تصویب شد. قبلاً برای افتتاح حساب، نیاز به معرف بود یا وجود حساب پشتیبان برای حساب جاری لازم بود؛ این موارد در دستورالعمل جدید حذف شدند، چراکه در حال حاضر از طریق اعتبارسنجی و نتایج حاصل از آن، تصمیم گرفته می‌شود که به متقاضی، دسته چک داده شود یا خیر. موضوع دیگر اینکه قبلاً شرایط اعطای دسته چک در دستورالعمل‌ها وجود داشت که این موضوع هم بازنویسی شد و با توجه به سامانه صیاد و اشکالاتی که در شعب و بانک‌ها اتفاق افتاده بود، بعضاً مشتری یا صادرکننده دسته چک، بین

اطلاعات فیزیک برگه چک و سامانه صیاد مغایرتی را مشاهده می کرد؛ در این دستورالعمل نحوه برخورد با این مغایرتها مطرح شده است و این موضوعات تعیین تکلیف شده اند. قبلاً یک سری استثنائاتی برای اعطای دسته چک وجود داشت که در دستورالعمل جدید، به دلیل رفع ابهام برای اعطای دسته چک، شرایط افتتاح حساب جاری بدون دسته چک و افتتاح حساب جاری با دسته چک را به تفکیک ارائه کرده ایم.

آقای دکتر نوری: یادآوری کنم که قرار بر این شد که دوستان، دستورالعملها را مطالعه کنند و اگر نکته ای مد نظر آنها بود در جلسه مطرح بفرمایند.

آقای دکتر ابوالحسنی: در واقع، بر اساس تجربیات و بر مبنای قانون که گفته شده دستورالعمل اصلاح شود، این دستورالعملها به روز شده اند و اصلاحات لازم در آن لحاظ شده است. دوستانی که موافق هستند، رأی بدهند؛ تصویب شد. موضوع بعدی مربوط به کاهش تعدد حسابها می باشد.

آقای دکتر اسماعیلزاده: در زمینه تعدد حسابها، مستحضرنده که قبلاً دستورالعملی در شورای پول و اعتبار تصویب شده بود که در بحث حسابهای راکد، الزاماتی را مشخص کرده بود. در یک سال گذشته، با توجه به قانون بانک مرکزی، در موضوعات مربوط به مبارزه با پولشویی بیشتر متمرکز شدیم و سعی کردیم قوی تر از قبل این مسیر را ادامه دهیم. یکی از چالشهایی که داشتیم تعدد حسابها بود، یعنی اشخاص در کشور و در بانکهای مختلف می توانند حسابهای مختلفی داشته باشند. طی مطالعاتی که انجام شد، مشخص گردید که سرانه حساب هر فرد در دنیا به طور میانگین بین یک تا یک و نیم حساب است اما در کشور ما، این عدد تقریباً بالای ۱۰ حساب می باشد؛ بنابراین، بحث ساماندهی تعدد حسابها در هیأت عامل مطرح و تصویب شد. اما ابلاغ و اجرای آن مشروط به انجام اصلاحاتی در دستورالعمل شناسایی و تعیین تکلیف حسابهای مطالبه نشده گردید که قبلاً در سال ۱۳۹۶ و در شورای پول و اعتبار مصوب شده بود. به طور خلاصه، برای اینکه مصوبه هیأت عامل در زمینه ساماندهی تعدد حسابها اجرایی شود، لازم است در دستورالعمل شورای پول و اعتبار، ۳ الی ۴ ماده حذف شوند.

آقای دکتر ابوالحسنی: کلیت موضوع این است که در نتیجه اجرای این دستورالعمل، ۶۵۰ میلیون حساب، بعد از ۲ سال به ۳۵۰ میلیون حساب کاهش می‌یابد.

آقای دکتر قوامی: اینکه حساب‌ها سامان‌دهی شوند، بسیار خوب است ولی در دنیا هم اینگونه است که در یک بانک می‌توان چند حساب داشت؛ بنابراین، نمی‌توان محدودیتی در نظر گرفت، اما در کل، سامان‌دهی این حساب‌ها کار خوبی است. در مجلس هم در خصوص این موضوع بحث شد که هر کارت ملی، یک حساب داشته باشد. البته لازم به ذکر است که این موضوع از جنبه الزامات مبارزه با پولشویی مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

آقای دکتر بحرینی: انجام این کار لازم است و هر چه سریع‌تر باید این سامان‌دهی انجام شود. زوایای این کار دیده شده و در خصوص آن بسیار بحث و گفتگو شده است. لازم است به ۲ نکته اشاره کنم: یکی اینکه دیدگاه ما، بسته شدن حساب نیست؛ این کار به لحاظ حقوقی الزاماتی دارد که هیأت عالی نمی‌تواند آن را ایجاد کند. مجلس می‌تواند قانون بگذارد اما به نظر نمی‌رسد که هیأت عالی بتواند محدودیت ایجاد کند. پیشنهاد این بود که بیشتر به سمت غیرفعالسازی بروند؛ حسابی که مثلاً برای مدت طولانی فعالیت نداشته است، به صورت سیستمی غیرفعال شده و به شخص اطلاع داده شود. اگر از این تعداد حساب، حدود ۳۵۰ میلیون حساب را غیرفعال کنیم، به هدف خود می‌رسیم چون حساب غیرفعال با حساب مسدود، عملاً یکسان است و نمی‌تواند مورد سوء استفاده قرار بگیرد. نکته دیگر اینکه، دو نوع حساب وجود دارد: افتتاح حساب قرض‌الحسنه، حتی با قصد مشارکت در قرعه‌کشی و دیگری حساب سرمایه‌گذاری بلندمدت. البته حساب‌های بلندمدت استثنا شده است و الان فقط بحث حساب‌های دیداری مطرح است. سوال بنده این است که شخصی در یک بانک حساب بلندمدت افتتاح کرده است، سود شخص را به کدام محل باید واریز کنند؟ اگر به همان حساب واریز کند، بانک متضرر می‌شود چون باید سود مربوط به حساب بلندمدت را پرداخت کند و اگر بخواهد به حساب دیگری در بانک واریز کند، بانک‌ها مقاومت می‌کنند چون منابع آن‌ها خارج می‌شود. آقای دکتر اسماعیل‌زاده فرمودند که این دو مسئله در هیأت عامل مطرح و حل شده‌اند. با فرض اینکه این دو مسئله حل شده است، ما هم موافق تصویب این موضوع هستیم. بهتر است به پیشنهاد غیرفعالسازی هم فکر شود، چون به نظر راه حل ساده‌تر و منطقی‌تری می‌رسد.

آقای دکتر نوری: اگر شهروندی بابت مسدودسازی حساب به دیوان عدالت اداری شکایت کند، آیا نمی‌تواند رأی بگیرد و مصوبه هیأت عالی را ابطال کند؟

آقای دکتر دانش جعفری: این مصوبه در جهت هدف کاهش حساب‌ها وارد مکانیزم‌های اقتصادی نشده است، چون افتتاح حساب، هیچ هزینه‌ای ندارد و بین بانک‌ها رقابت وجود دارد، چرا باید حساب‌ها را محدود کنند؟ در کشورهای دیگر، برای انواع حساب‌ها بین ۴ تا ۴۰ دلار در ماه، از مشتری پول دریافت می‌کنند؛ این باعث می‌شود که درآمد بهره‌ای بانک کاهش یافته و سهم درآمدهای خدماتی بانک افزایش یابد. از این مکانیزم‌ها استفاده‌ای نشده است و فرض را بر این گذاشته‌ایم که به همین شکل موجود باقی بماند و مبنای حقوقی آن طبق فرمایش آقای دکتر نوری، با ابهام مواجه است. اگر افتتاح حساب به دریافت هزینه از صاحب حساب موکول شود، تقاضا برای افتتاح حساب کاهش می‌یابد. این مبلغی که بانک‌های خارج از کشور در ماه از مشتری دریافت می‌کنند، مشروط بر این است که تا سقف همان مبلغ، خدماتی را به مشتری ارائه دهد.

آقای دکتر نوری: پیشنهاد بنده این است که به این گروه از حساب‌ها پیامکی مبنی بر غیرفعالسازی حساب، ظرف مدت یک هفته ارسال شود و شرایطی را برای آن‌ها ارسال کنیم که در صورت رعایت آن‌ها، حساب فعال می‌شود، در غیر اینصورت فرآیند مسدودسازی حساب اجرا خواهد شد. مزیت حقوقی این روش آن است که اگر فرد مراجعه کرد، حساب فعال می‌شود، در غیر اینصورت می‌توان مدعی شد که عدم حضور مشتری نشان دهنده رضایت فرد از فرآیند مسدودسازی است.

آقای دکتر نادعلی: حدود ۶۵۰ میلیون حساب مربوط به گذشته داریم. آسیب‌شناسی بانک مرکزی نشان می‌دهد که این موضوع، خود منشأ مسائل و چالش‌هایی است که با آن مواجه شده‌ایم؛ بنابراین، بخشی از موضوع مربوط به گذشته تا امروز است و بخش دیگر مربوط به امروز تا آینده است که در واقع می‌توان برای افتتاح حساب هزینه‌هایی را در نظر گرفت اما در حال حاضر بحث اصلی مربوط به حساب‌هایی است که در گذشته افتتاح شده است و سامانه‌ای در نظر گرفته شود که فرد بتواند به اختیار و انتخاب خود، حساب‌های خود را مسدود یا راکد اعلام کند. به نظر بنده، موضوع از

این جنبه که حتماً باید تعداد حساب‌ها کاهش پیدا کند تا بتوانیم با امکانات فنی و نیروی انسانی آن را مدیریت کنیم، بسیار مهم است.

آقای دکتر بحرینی: اجرای هر کدام از این دو حالت، تفاوتی در حذف ماده‌هایی که مشخص شده است ایجاد نمی‌کند و در هر صورت، این مواد باید حذف گردند. حذف این مواد مقدمه‌ای برای انجام کار اصلی است منتها پیشنهاد ما این است که هیأت عامل به جای فکر کردن به مسدودسازی، به غیرفعالسازی بیاید.

آقای دکتر قوامی: دو سال پیش بانک ملت پیامکی مبنی بر تبدیل چند حساب به یک حساب ارسال کرد، لطفاً علت آن را توضیح دهید. موضوع دیگر اینکه فرمودید ۶۵۰ میلیون حساب وجود دارد، بالاخره پولی در این حساب‌ها رسوب کرده است. حتی اگر به طور متوسط ۱۰۰ هزار تومان هم در این حساب‌ها وجود داشته باشد، حدود ۶۵ هزار میلیارد تومان می‌شود که به طور رایگان در اختیار یک حساب است و ممکن است به وضعیت دیگری خارج شود.

آقای دکتر اسماعیل‌زاده: در اینجا طرح سامان‌دهی را ارائه نکرده‌ایم. اینکه سامان‌دهی به چه صورت انجام می‌شود و افراد چگونه علاقه‌مند می‌شوند که تعداد حساب‌های خود را کم کنند و حساب‌های خود را ببندند، یک فرآیند اجرایی است که در هیأت عامل مصوب شده است. این فرآیند به گونه‌ای است که خود فرد و با اراده خودش تصمیم به بستن حساب می‌گیرد؛ بنابراین، ریسک‌های حقوقی که دوستان اشاره کردند، پیش نخواهد آمد. ضمناً، در خصوص نکاتی که آقایان دکتر بحرینی و دکتر محمودپناه مطرح کردند، موارد لازم اعمال شده است. برای حل مشکل کاهش تعداد حساب‌ها و موارد این چنین، ۳ الی ۴ ماده باید از دستورالعمل قبلی حذف شود. زمانی در نظام بانکی کشور، هر فردی می‌توانست در هر بانکی، هر تعداد حساب که بخواهد افتتاح کند. در سال ۱۳۹۶، شورای پول و اعتبار دستورالعملی را تصویب نمود که در آن گفته شده، هر فرد از هر نوع حساب در هر بانک می‌تواند یک حساب افتتاح کند. یعنی به طور مثال، در خصوص افتتاح حساب قرض‌الحسنه، فرد می‌تواند یک حساب قرض‌الحسنه داشته باشد. به طور مثال اگر فرض کنیم که ۳۰ بانک در کشور باشد و ۶ نوع حساب، یک فرد بخواهد تمام این حساب‌ها را در تمام این بانک‌ها داشته باشد، می‌تواند ۱۸۰ حساب افتتاح کند. در یک بازه زمانی، شورای پول و اعتبار مصوبه‌ای را تصویب کرد که در آن مقداری از این حساب‌ها ساماندهی

شدند و مقداری از حساب‌ها با این روش کاهش پیدا کرد. در حال حاضر، فرآیند دیگر ساماندهی را می‌خواهیم شروع کنیم که تعداد حساب‌ها با این روش، مقدار دیگری کاهش پیدا کند؛ به‌طور مثال از ۱۰ الی ۱۱ حساب به ۵ الی ۶ حساب برسیم. در خصوص این طرح، هیأت عالی را درگیر این مسئله نخواهیم کرد و این موضوع را به هیأت عامل بانک مرکزی خواهیم برد. دغدغه ما این است که بطور مثال فردی نمی‌تواند ۱۸۰ حساب افتتاح کند، درخواست ما حذف ۳ الی ۴ ماده از دستورالعمل شورای پول و اعتبار در خصوص این مسئله است تا روند طرح پیشنهادی قابلیت اجرا داشته باشد. در خصوص مباحث اقتصادی که آقای دکتر دانش جعفری مطرح کردند، این مسئله بسیار بحث شده است. حتی پژوهشکده پولی و بانکی نظراتی در این خصوص ارائه نمود. در مجموع به این نتیجه رسیدیم که اگر برای افتتاح هر حساب پانصد هزار الی یک میلیون تومان هزینه در نظر بگیریم، تبعیض به وجود می‌آید. یعنی یک سری از افراد که این هزینه را نمی‌توانند پرداخت کنند و نیاز به این حساب دارند، با این روش نمی‌توانند حساب ایجاد کنند و در مقابل، کسانی که می‌توانند هزینه را پرداخت کنند، تعداد زیادی حساب باز می‌کنند.

آقای دکتر ابوالحسنی: در این حساب‌ها ممکن است حساب‌هایی باشند که رسوب منابع در آن‌ها وجود داشته باشد، با اجرا این طرح مشکلی پیش نخواهد آمد. در خصوص اینکه اگر فرد حساب را در بانکی ببندد، مجبور است در بانک دیگر افتتاح حساب داشته باشد، پس منابع از شبکه بانکی خارج نخواهد شد. در خصوص سوال دکتر مدنی‌زاده، به‌طور مثال ۶ نوع حساب است که در ۳۰ بانک فرد می‌تواند افتتاح کند در مجموع می‌شود ۱۸۰ حساب که فرد می‌تواند داشته باشد. در مکانیسم جدید، اجازه نمی‌دهیم که فرد بتواند ۶ حساب در هر بانک ایجاد کند.

آقای دکتر اسماعیل‌زاده: در طرح پیشنهادی ما، میانگین ۱۰ حساب به ۵ حساب در شبکه بانکی کاهش پیدا می‌کند.

آقای دکتر مدنی‌زاده: آیا این کار را با قاعده‌گذاری انجام می‌شود یا با نظام انگیزشی؟

آقای دکتر اسماعیل زاده: از هر دو بعد بهره خواهیم برد. طرح ساماندهی حساب‌ها در هیأت عامل طرح شده است، هم قاعده‌گذاری در آن می‌باشد و هم طرح انگیزشی، منتها با این دید که خود فرد در آخر انتخاب می‌کند و حساب بسته می‌شود.

آقای دکتر مدنی زاده: آیا بابت افتتاح حساب هزینه دریافت می‌شود؟

آقای دکتر ابوالحسنی: این موضوع پیشنهاد آقای دکتر دانش جعفری بود که فرمودند. قرار شد برای این موضوع در آینده گزارشی به هیأت عالی ارائه شود، ولی در خصوص این دستورالعمل صدق نمی‌کند. دوستانی که با توضیحاتی که داده شد موافق هستند، رأی بدهند. تصویب شد. موضوع بعدی در خصوص بانک سپه می‌باشد. با توجه به اینکه آقای دکتر پورمحمدی در جلسه حضور ندارند، موضوع را در جلسه آتی مطرح خواهیم کرد. بند بعدی در خصوص بررسی شیوه‌نامه تطبیق فعالیت صندوق‌های قرض‌الحسنه، دستورالعمل چارچوب امور نظارتی صندوق‌های قرض‌الحسنه با استفاده از عامل نظارتی می‌باشد.

آقای دکتر محمدپور: در بهمن ماه سال قبل، دستورالعمل اجرایی تأسیس، فعالیت، نظارت و انحلال صندوق‌های قرض‌الحسنه به تصویب هیأت عالی رسید. یکی از بندهای آن دستورالعمل این بود که بعد از تصویب آن دستورالعمل، شیوه‌نامه نظارت بر صندوق‌های قرض‌الحسنه و همچنین دستورالعمل مرتبط با نظارت با استفاده از عامل‌های بیرونی (که قانون برنامه هفتم پیشرفت اجازه داده است که بانک مرکزی بتواند نظارت بر این‌گونه صندوق‌ها را برون‌سپاری کند) مقرر شده است که به صورت جداگانه شیوه‌نامه تدوین شود و بر اساس این شیوه‌نامه جدید، امر نظارت بر صندوق‌ها را، چه توسط خودمان در آن دسته‌بندی که وجود دارد یا توسط عامل‌های بیرونی، انجام بدهیم. دستورالعمل چند ماه پیش تصویب شد و در حال حاضر ما احتیاج به این شیوه‌نامه داریم تا بتوانیم نظارت بر صندوق‌ها در قالب برنامه هفتم پیشرفت داشته باشیم. بر اساس آن تکلیف قانونی، شیوه‌نامه توسط همکاران تهیه و قابل ارائه می‌باشد. در ضمن این شیوه‌نامه طی چندین جلسه در کمیسیون مقررات و شورای تنظیم‌گری و نظارت مورد بحث قرار گرفته و تصویب شده است.

آقای باغبان: در راستای دستورالعمل اجرایی تاسیس، فعالیت، نظارت و انحلال صندوق‌های قرض‌الحسنه که در بهمن‌ماه سال قبل مورد تصویب قرار گرفت، دو دستورالعمل و شیوه‌نامه تهیه شده است. یکی شیوه‌نامه تطبیق می‌باشد که طبق ماده ۱۱۰ دستورالعمل مذکور می‌بایست به تایید هیأت عالی برسد. شیوه‌نامه تطبیق صندوق‌هایی که قبلاً تأسیس شده‌اند و به فعالیت اشتغال دارند را شامل می‌شود. سازوکار شیوه‌نامه به این صورت است که در دستورالعمل، مواردی را که نیاز بوده که صندوق‌ها خودشان را تطبیق بدهند، احصا کرده‌ایم و این موارد را در قالب دو ردیف تهیه کرده‌ایم. یک ردیف پیش‌نیاز این است که می‌بایست صندوق خودش را تطبیق بدهد را ملاک قرار داده‌ایم که در بند «الف» این شیوه‌نامه گنجانده شده است و موارد دیگر را به عنوان بند «ب» این شیوه‌نامه قرار داده‌ایم که صندوق‌ها می‌بایست با ارائه برنامه زمان‌بندی که اعضای هیأت مدیره و هیأت‌امنا می‌دهند آن را اجرایی کنند. در خصوص بند «الف» توضیح اینکه به‌طور مثال تأمین حداقل سرمایه، ارائه تعهدنامه‌ها و موضوعاتی که صندوق‌ها در خصوص تنظیم‌گری و تسهیل‌گری می‌توانستند انجام بدهند، به عنوان پیش‌شرط قرار داده‌ایم که تفاوتی باشد بین صندوق‌هایی که می‌خواهند با قوانین بانک مرکزی به اهداف خود برسند نسبت به صندوق‌هایی که نمی‌خواهند بدین صورت باشند. ما در این خصوص پیش‌شرط‌هایی در نظر گرفته‌ایم تا با توجه به این پیش‌شرط‌ها به آن‌ها مجوز دهیم. وقتی صندوقی اقدام به انجام فعالیت می‌کند، در این مرحله ما یک مجوز "در حال اخذ مجوز" را به این‌گونه صندوق‌ها اختصاص می‌دهیم. به دلیل این که در صندوق‌ها مشکلات تغییرات ثبتی و مشکلات مالیاتی برای اعضای هیأت‌امنا به وجود آمده است، آن‌ها از ما می‌خواهند که برای این موضوع راهکاری ارائه دهیم. ما این موضوع را در تبصره بند «الف» این شیوه‌نامه پیش‌بینی کرده‌ایم که اگر صندوق پیش‌شرط‌های لازم را اجرایی کند، ما به صندوق "در حال گرفتن اخذ مجوز" اجازه دهیم که فعالیت خود را انجام دهند. همزمان با آن، شروطی که در بند «ب» است را با ارائه برنامه زمان‌بندی به ما ارائه دهند (که مدت برنامه زمان‌بندی هم دو سال می‌باشد) تا بتوانیم مجوز را صادر کنیم. در حال حاضر ساختار کلی در شیوه‌نامه تطبیق با چنین رویکردی می‌باشد. این موضوع در کمیسیون مقررات و نظارت و نیز در شورای تنظیم‌گری و نظارت بانک مرکزی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

آقای دکتر ابوالحسنی: سؤالاتی که می‌بایست به آن جواب دهید این است. چهار نوع صندوق قرض‌الحسنه موجود است، خانگی یا خرد، کوچک، متوسط و بزرگ. نظارت برای هر یک از این صندوق‌های قرض‌الحسنه چگونه می‌باشد؟

آقای باغبان: در خصوص شیوه‌نامه برون‌سپاری طبق قانون برنامه هفتم پیشرفت سه عامل نظارتی، به بانک مرکزی درخواست داده‌اند از جمله بانک‌های قرض‌الحسنه مثل رسالت و مهر ایران و سازمان اقتصاد اسلامی. پیش‌بینی ما این بود که صندوق‌های خرد و کوچک کلاً به عامل نظارتی سپرده شوند. صندوق‌های بزرگ هم زیر مجموعه بانک مرکزی نظارت شوند. صندوق‌های متوسط هم با تشخیص بانک مرکزی به عامل نظارتی سپرده شوند آن هم به این دلیل است که صندوق‌هایی که زیرمجموعه سازمان اسلامی هستند، بتوانیم از ظرفیت‌های سازمان اقتصاد اسلامی هم استفاده کنیم. پیشنهاد برای شیوه‌نامه برون‌سپاری این است که خود صندوق‌ها اولویت‌بندی را به بانک مرکزی ارائه کنند. البته می‌توانند در درگاه ملی مجوزها درخواست کنند که تحت کدام عامل نظارتی قرار گیرند. تشخیص نهایی این موضوع بر اساس ساختارهایی که عامل نظارتی دارد و ظرفیت‌هایی که پیش‌بینی شده است از جمله نیروی انسانی و سایر مواردی که مورد نیاز بانک مرکزی می‌باشد. در انتها بانک مرکزی تشخیص می‌دهد که صندوق زیرمجموعه کدام عامل نظارتی قرار گیرد.

آقای دکتر محمودپناه: موضوع اول قرارداد نظارتی بین بانک مرکزی و عامل نظارتی می‌باشد. موضوع دوم شیوه‌نامه تطبیق می‌باشد. موضوع آخر چارچوب امور نظارتی است که در این شیوه‌نامه دیده شده است.

آقای باغبان: در خصوص قرارداد نظارتی که بیان شد، چارچوب‌های کلی از جمله حدود اختیارات بانک مرکزی، حدود اختیارات عامل نظارتی، چگونگی انعقاد قراردادها، چگونگی فسخ قراردادها، جرایم، اخذ جرایم و عدم اجرای قراردادها، همه این موارد در شیوه‌نامه پیش‌بینی شده است.

آقای دکتر نادعلی: به نظر بنده دو نکته در این دستورالعمل مشخص نیست. یکی اینکه ذخیره قانونی صندوق‌های خرد، کوچک، متوسط و بزرگ چقدر می‌باشد؟ در شبکه بانکی وقتی فردی در حساب قرض‌الحسنه، سپرده‌ای قرار می‌دهد، ۱۰ درصد از آن به عنوان سپرده قانونی اخذ می‌شود. نکته بعدی، در قرارداد، حق الزحمه امور نظارتی شفاف بیان نشده است. البته ما اشاره کردیم که صندوق‌های خرد ۳ درصد مانده منابع قرض‌الحسنه‌شان را به صورت ودیعه نزد عامل نظارتی قرار دهند یا به‌طور مثال ۵ درصد برای صندوق‌های کوچک گفته‌ایم. آیا این کارمزد است؟ اگر هزینه بازرسی و نظارت

بیشتر باشد، این عدد برای این موضوع کفایت می‌کند یا خیر؟ به نظر بنده این دو مورد در این دستورالعمل مشخص نشده است.

آقای دکتر دانش جعفری: جزء ۲ بند «چ» ماده ۹ قانون برنامه هفتم پیشرفت به این نکته اشاره دارد که بانک مرکزی می‌تواند در امر نظارت از ظرفیت بانک قرض‌الحسنه، سازمان اقتصاد اسلامی و قانون صندوق‌های قرض‌الحسنه با حفظ مسئولیت خود استفاده کند. در واقع منظور بنده این است که برون‌سپاری با حفظ مسئولیت بانک مرکزی می‌باشد. در خصوص این دستورالعمل به نظر بنده بعضی از بندها به گونه‌ای انشا شده است که برداشت می‌شود بانک مرکزی مسئولیت خود را به عامل بیرونی برون‌سپاری کرده است. در این خصوص دوستان توضیح شفاف دهند؛ یعنی بانک مرکزی وظیفه خود را در قالب برون‌سپاری به دیگری تفویض می‌کند یا خیر؟

آقای دکتر ابوالحسنی: ۳ سوال مطرح شد. سوال اول در خصوص ذخیره قانونی بود. سوال دوم در خصوص قراردادهای نظارتی و سوال سوم در خصوص مسئولیت تضامنی است.

آقای باغبان: در دستورالعملی که به تصویب رسید، میزان و تعیین و نحوه سپرده قانونی در اختیار هیأت عامل بانک مرکزی قرار داده شده است. البته ما دستورالعمل جدیدی برای سپرده قانونی تهیه کرده‌ایم و می‌خواهیم به هیأت عامل ارائه دهیم. در دستورالعملی که قرار است در هیأت عامل ارائه شود، می‌خواهیم برای صندوق‌های قرض‌الحسنه بزرگ که تحت نظارت مستقیم بانک مرکزی هستند، ۱۰ درصد سپرده قانونی اخذ کنیم. سپرده قانونی می‌بایست نزد بانک مرکزی باشد. سپرده قانونی را نمی‌توان به عامل نظارتی واگذار کرد. ما صورت‌های مالی سازمان اقتصاد اسلامی را بررسی کرده‌ایم به دلیل اینکه ببینیم منابعی که از صندوق‌های قرض‌الحسنه نزد سازمان اقتصاد اسلامی است تحت چه عنوانی اخذ شده است. سازمان اقتصاد اسلامی نه در قالب سپرده قانونی این منابع را دریافت کرده و نه در قالب ذخیره قانونی، بلکه تحت عنوان حساب پشتوانه، منابع را از صندوق‌های قرض‌الحسنه اخذ و در صورت‌های مالی آورده است که رقم استخراجی بین ۳ تا ۵ درصد می‌باشد. بنابراین در قرارداد نظارتی که قرار است صندوق‌های خرد و کوچک را به عامل نظارتی واگذار

جمهوری اسلامی ایران
بنای عالی بانک مرکزی

کنیم و صندوق‌های متوسط که زیرمجموعه سازمان اقتصاد اسلامی می‌باشند، بانک مرکزی گفته است که برای صندوق‌های خرد می‌توانند ۳ درصد ذخیره قانونی اخذ نمایند (چون می‌خواهیم سپرده قانونی نشود که به مشکل برخوردیم، چون سپرده قانونی تحت این شرایط است که فقط نزد بانک مرکزی می‌باشد). صندوق‌های متوسط که زیر نظر سازمان اقتصاد اسلامی است، ۵ درصد ذخیره قانونی اخذ شود. مواردی که قرار است بانک مرکزی آن‌ها را نظارت کند، برای صندوق‌های قرض‌الحسنه متوسط ۵ درصد سپرده قانونی و برای صندوق‌های قرض‌الحسنه بزرگ ۱۰ درصد سپرده قانونی می‌باشد.

آقای دکتر نادعلی: در خصوص صندوق‌های خرد و کوچک، به جز آن ۳ و ۵ درصد، چیز دیگری هم هست که می‌بایست پرداخت کنند؟

آقای باغبان: خیر چیز دیگری پرداخت نخواهند کرد.

آقای دکتر نادعلی: ذخیره احتیاطی را به عنوان کارمزد عامل نظارتی در این دستورالعمل آورده‌اید که در اینجا اسم آن را ذخیره احتیاطی گذاشته‌اید.

آقای باغبان: در خصوص هزینه‌ها، سازمان اقتصاد اسلامی چندین سال است که مطابق با قانون برنامه ششم پیشرفت فعالیت دارد و تا به حال هزینه‌ای دریافت نکرده است. بانک‌های قرض‌الحسنه مانند بانک‌های مهر ایران و رسالت که زیرمجموعه بانک مرکزی می‌باشند. بنابراین به دلیل همین ذخیره احتیاطی که اخذ می‌شود و همان سپرده‌هایی که بانک دریافت می‌کند، بانک مرکزی هزینه دیگری برای آن‌ها پیش‌بینی نکرده است.

آقای دکتر نادعلی: آیا این همان کارمزد است؟

آقای باغبان: بله، در اصل همان کارمزد است ولی ما به عنوان ذخیره احتیاطی از آن نام می‌بریم.

آقای دکتر محمودپناه: از اول انقلاب، سازمان اقتصاد اسلامی با همین شیوه تمامی صندوق‌ها را مدیریت می‌کند. در حال حاضر ما نمی‌خواهیم که این ساختار را برهم بزنیم. ما می‌خواهیم به همین صورت پیش برویم تا خللی در فعالیت صندوق‌ها پیش نیاید، چون تطبیق آن‌ها با این شیوه‌نامه یک فرآیند است.

آقای باغبان: مسئولیت تضامنی وجود دارد. ما با اختیار اینکه مسئولیت نهایی آن‌ها با بانک مرکزی می‌باشد، عامل نظارتی‌ها را انتخاب می‌کنیم؛ چون تشخیص و تنظیم‌گری آن‌ها با بانک مرکزی می‌باشد. بنابراین با تشخیص بانک مرکزی، عامل نظارتی انتخاب می‌شود. در قراردادهای نظارتی هم این موضوع دیده شده است که عامل نظارتی حق واگذاری به غیر را ندارد؛ یعنی انتقال مسئولیت از بانک مرکزی به عامل نظارتی به شخص ثالث امکان‌پذیر نیست. در ضمن عامل‌های نظارتی و صندوق‌ها می‌بایست گزارش‌های ادواری به بانک مرکزی ارائه دهند.

آقای دکتر محمودپناه: به طور کلی در قانون، تفویض اختیار به این مفهوم نیست که من دیگر اختیاری ندارم. به طور مثال در قانون ۵ ساله هفتم پیشرفت به بانک مرکزی این اختیار داده شده است که بتواند بعضی از مسئولیت‌های خود را به دیگری تفویض اختیار کند. این بدان معنی نیست که بانک مرکزی دیگر در آن خصوص اختیاری و مسئولیتی نخواهد داشت. تفویض اختیار، سلب اختیار از خود نیست.

آقای دکتر دانش جعفری: آیا می‌توانستید در قالب برون‌سپاری، این مسئولیت‌ها را از عامل بیرونی بخواهید که انجام بدهد؟

آقای باغبان: ما از ظرفیت قانون برنامه هفتم پیشرفت در این خصوص بهره بردیم که در آنجا فعالیت عامل نظارتی فقط می‌تواند همین چند مورد باشد. در خصوص مدارک حسابرسی و گزارش حسابرسی، آن‌ها مدارکی است که پشتوانه

رسیدگی‌ها قرار می‌گیرد. این موارد در امور نظارت ملاک کار ما نیست. در دستورالعمل اصلی آورده‌ایم که نظارت نهایی با بانک مرکزی می‌باشد.

آقای دکتر دانش جعفری: برای تأسیس هم اجازه می‌دهید که عامل نظارتی بتواند تأسیس کند؟

آقای باغبان: برای تأسیس، عامل نظارتی می‌بایست مدارک و مستندات از درگاه ملی مجوزها ارائه دهد. عامل نظارتی می‌تواند مدارک و مستندات صندوق را به جای بانک مرکزی بررسی کند. این امر در خصوص صندوق‌های بزرگ فقط با اجازه هیأت عامل بانک مرکزی میسر می‌باشد.

آقای دکتر ابوالحسنی: این اجازه را برای صندوق‌های بزرگ نمی‌دهیم. فقط برای صندوق‌های کوچک و متوسط به این گونه عمل خواهیم کرد.

آقای دکتر بحرینی: صفحه ۴ شیوه‌نامه، جزء ۶ به این نکته اشاره می‌کند که "یکی از تعهداتی که این صندوق‌ها دارند این است که می‌بایست کارت‌ها را جمع‌آوری کنند." به نظر بنده باید در اینجا تسریع شود که در صورتی که کارت را صندوق قرض الحسنه داده باشد، جمع‌آوری شود. چون کارت را صندوق قرض الحسنه نمی‌تواند صادر کند. کارت می‌بایست از شبکه بانکی اخذ تا در شبکه شتاب کارایی داشته باشد. در حال حاضر صندوق‌ها با بانک‌ها قرارداد منعقد می‌کنند، از بانک برای مشتریان خود کارت اخذ می‌نمایند. به نظر بنده این خدمت را اجازه بدهیم که تداوم داشته باشد؛ یعنی کسی در صندوق پول دارد با آن کارت بتواند برداشت کند. در واقع صندوق به بانک مرکزی متصل نمی‌باشد، بانک به بانک مرکزی متصل می‌باشد.

آقای باغبان: بانک مرکزی اجازه صدور این گونه کارت‌ها را نمی‌دهد.

آقای دکتر بحرینی: در آن دستورالعمل فقط درگاه را ممنوع اعلام کرده است و کارت را ممنوع نکرده است.

آقای باغبان: خدمات پایه از جمله برداشت و واریز در صندوق‌های قرض‌الحسنه حضوری می‌باشد.

آقای دکتر محمدپور: منظور شما از دریافت کارت از صندوق چیست؟

آقای دکتر بحرینی: به‌طور مثال پول بنده در صندوق قرض‌الحسنه‌ای می‌باشد. اگر کارت نداشته باشم فقط می‌توانم به شعبه صندوق مراجعه کنم و پول دریافت کنم. در حال حاضر صندوق‌ها خدماتی ارائه می‌دهند که این خدمات را از بانک‌ها دریافت می‌کنند. به‌طور مثال صندوق امداد ولایت با بانک ملی قرارداد منعقد کرده است. به‌طور خلاصه بگویم، اتصال غیرمستقیم با آن بانک دارند. یعنی بانک ملی با لوگوی این صندوق کارت صادر می‌کند.

آقای دکتر محمدپور: صندوق‌های قرض‌الحسنه به غیر از صندوق‌های قرض‌الحسنه بزرگ، صندوق‌های قرض‌الحسنه منطقه‌ای می‌باشند؛ یعنی نمی‌توانند گستره کشوری داشته باشند. البته این موضوع هدفمند بوده است. یعنی به‌طور خلاصه این موضوع یک رویکرد نظارتی می‌باشد. کارت دادن به مشتری یعنی آن صندوق قرض‌الحسنه علی‌رغم اینکه محل آن صندوق در منطقه یا استان خاصی می‌باشد، می‌تواند از تمام کشور منابع جذب کند و به کل کشور می‌تواند تسهیلات پرداخت کند. رویکرد بانک مرکزی بدین‌گونه نیست که صندوق‌های قرض‌الحسنه‌ای که تک‌شعبه‌ای هستند، گستره فعالیت وسیعی در کل کشور داشته باشند.

آقای دکتر بحرینی: این موضوعی که فرمودید در خصوص درگاه می‌باشد. درگاه یعنی اینکه اگر صندوق قرض‌الحسنه درگاه داشته باشد، می‌توان از کل کشور به حساب صندوق قرض‌الحسنه منابع واریز کرد که دوستان گفتند به این طریق اگر باشد، صندوق‌های قرض‌الحسنه از حالت منطقه‌ای خارج می‌شود و ما هم این موضوع را قبول کردیم. قرار شد صندوق‌های قرض‌الحسنه درگاه نداشته باشند. کارت، صندوق قرض‌الحسنه را در کل کشور بسط نمی‌دهد. به‌طور مثال

فرض کنید که بنده در صندوقی ۱۰ میلیون تومان پول دارم. بنده به مشهود مسافرت کردم و در آنجا احتیاج به پول پیدا کردم. در قبال پولی که در صندوق دارم، آن صندوق به من کارتی داده است. من آنجا می‌توانم از آن کارتی که صندوق قرض الحسنه در اختیارم قرار داده است، از سپرده‌ام برداشت کنم. ولی شما می‌گویید اگر فردی در صندوق قرض الحسنه سپرده‌گذاری کرد، فقط می‌بایست از همان صندوق برود و پول بگیرد. اگر این چنین باشد، برای اشخاص محدودیت ایجاد کرده‌ایم.

آقای دکتر محمدپور: حالت خوش‌بینانه این است که شما مطرح کردید، ولی حالت بدبینانه‌ای هم هست. با این ابزار، به‌طور مثال صندوق قرض الحسنه‌ای که اجازه دارد فقط در استان اصفهان فعالیت کند، اگر قرار باشد کارت بانکی به مشتری بدهد که در تمام نقاط کشور بتواند از آن استفاده کند، در آن صورت دیگر نمی‌توان نظارت کرد؛ تعداد این صندوق‌ها حدود ۴ هزار صندوق می‌باشد و به این صورت نمی‌توان آن‌ها را به‌طور کامل نظارت کرد. در خصوص صندوق‌های قرض الحسنه بزرگ، ملاحظات متفاوت نسبت به صندوق‌های کوچک داریم. بیشتر صندوق‌های قرض الحسنه، صندوق‌های کوچک و متوسط می‌باشند. تعداد این صندوق‌ها حدود ۳۷۰۰ صندوق قرض الحسنه می‌باشد. ما در کشور ۱۲۰۰ نقطه داریم. ما بیشتر از سه برابر این ۱۲۰۰ نقطه صندوق داریم. این صندوق‌ها پوشش کامل کشور را دارند (البته سه برابر پوشش کامل کشور را دارند). گردش مالی کل صندوق‌ها حدود ۱۰۰ هزار میلیارد تومان و بانک‌ها چند ده هزار هزار میلیارد تومان می‌باشد، ولی بیشترین مشکل ما، در نظام مالی در خصوص این صندوق‌ها می‌باشد. اگر این اختیار را بخواهیم به هیأت عامل هم بدهیم، در آینده صندوق‌ها برای این موضوع به بانک مرکزی خواهند آمد و درخواست این گونه مجوز را خواهند داشت.

آقای دکتر نادعلی: هدف ما این است که این گونه صندوق‌ها را نظارت کنیم و گسترش این صندوق‌ها را به نحوی مهار کنیم. اگر قرار است کار بانکی یا نقل و انتقال پول انجام دهند، از شبکه بانکی می‌توان استفاده کرد. به نظر بنده اگر از درگاه بانکی استفاده کنند و دلیل اینکه بانک به شبکه‌های ساتنا و پایا متصل می‌باشد، هر اتفاقی که برای حساب جاری بیفتد، عملاً در حساب جاری بانک مرکزی خود را نشان خواهد داد. به نظر بنده این که به صندوق‌ها اجازه بدهیم از هر

نقطه کشور بتوانند دریافت و پرداخت را انجام بدهند، با فلسفه ساماندهی صندوق‌های قرض‌الحسنه در تضاد می‌باشد. کاملاً با این موضوع مخالف هستیم.

آقای دکتر محمودپناه: چهارچوب داشتن صندوق‌های قرض‌الحسنه مورد تأیید است و ما هم قبول داریم، ولی به دلیل اینکه در جزء ۸ بند «الف» ماده ۴ قانون بانک مرکزی، یکی از وظایف و اختیارات بانک مرکزی توسعه صندوق‌های قرض‌الحسنه می‌باشد لذا در حال حاضر ما می‌خواهیم صندوق‌های قرض‌الحسنه را چهارچوب‌دار کنیم، نمی‌خواهیم از توسعه آن‌ها جلوگیری کنیم.

آقای باغبان: در تبصره ۱ بند ۱ ماده ۲۷ در دستورالعملی که توسط هیأت عالی تصویب شده است اگر ملاحظه بفرمایید، منظور ما این است که افتتاح هر نوع حساب سپرده غیر از حساب سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز، از جمله حساب سپرده قرض‌الحسنه جاری و حساب سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار و نیز صدور دسته چک، دسته حواله، کارت الکترونیکی و ابزارهای پرداخت مشابه توسط صندوق برای مشتریان ممنوع است. در تبصره ۲ همین ماده به این نکته اشاره دارد که بانک مرکزی می‌تواند نسبت به تمهید شرایط لازم برای ارائه کارت الکترونیکی به مشتریان توسط صندوق، صرفاً از طریق بانک‌ها اقدام نماید.

آقای باغبان: در شیوه‌نامه "بستن حساب‌های قرض‌الحسنه جاری افتتاح‌شده برای مشتریان صندوق‌ها و جمع‌آوری دسته حواله و کارت الکترونیکی صادر شده و سایر ابزارهای پرداخت مشابه برای مشتریان صندوق‌ها" که می‌بایست این‌گونه اصلاح و اضافه شود، "توسط صندوق".

آقای دکتر محمدپور: یعنی می‌شود یک بانک مشترک با صندوق به مشتری صندوق کارت بانکی بدهد و از طریق آن کارت به صندوق پول واریز و برداشت شود! به نظر بنده موضوع این بند بدون تغییر تصویب شود.

آقای دکتر ابوالحسنی گفتند: دوستان با توضیحات تکمیلی که آقای دکتر محمدپور دادند موافق هستند، رای بدهند. تصویب شد.